

«თავდაცვითი მედიცინა» როგორც ჯანდაცვის ხარჯების ზრდის წყარო

ზვიად ვეკუა
ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი

რეზიუმე

სტატიაში განხილულია ჯანდაცვის ხარჯების ზრდის ტენდენციები საქართველოში სამედიცინო მომსახურებაზე საერთაშორისო მაშტაბით ხარისხის გაუმჯობესების პირობებში. კერძოდ, შესწავლილია ის პრობლემები, რაც დაკავშირებულია ხარისხის კონტროლისათვის აუცილებელი მექანიზმების შექმნასთან. სამედიცინო მომსახურების ხარისხის ზრდა, პაციენტზე ორიენტირება და სამედიცინო რეგულირების გაძლიერება იწვევს „თავდაცვითი მედიცინის“ განვითარებას, რაც, თავის მხრივ, შესაძლოა განხილული იქნას როგორც პაციენტის მიერ სამედიცინო მომსახურებაზე დანახარჯების ზრდის ერთ-ერთი წყარო.

საქართველოს სამედიცინო ბაზარზე სხვადასხვა სამედიცინო მომსახურების მოსარგებლეების მხრიდან დანახარჯი პრობლემატა შორის ერთ-ერთია ეჭვი, იმის შესახებ, რომ ექიმები მიზანმიმართულად ახორციელებენ ზედმეტ სამედიცინო გამოკვლევებს, რათა ამის ხარჯზე მათ დამსაქმებელს დამატებითი შემოსავალი გაუზრდეს, რაც პაციენტების ექიმებისადმი უნდობლობის ერთ-ერთი მიზეზად შეიძლება განვიხილოთ.

სტატიაში ნაჩვენებია, რომ საყოველთაო ჯანდაცვის სისტემის შემოღების, ჯანდაცვაში ინფორმაციული და ინოვაციური სისტემების განვითარების და, ამასთანავე, პაციენტის, როგორც ჯანდაცვის სისტემის ერთ-ერთი აქტიური მხარის როლის გაძლიერების კვალობაზე სამედიცინო მომსახურების პროვაიდერების მიერ გაწეული გაუმართლებელი მომსახურების მიზეზი მხოლოდ სამედიცინო დანახარჯების ფინანსური ინტერესები არაა. თანამედროვე მსოფლიოში ფართოდ აპრობირებული და საყოველთაოდ მიღებული პაციენტზე ორიენტირებული ჯანდაცვის სისტემები გარკვეული თვალსაზრისით თავად არიან სამედიცინო მომსახურების ზედმეტი ხარჯების წყარო.

საკვანძო სიტყვები: ჯანდაცვა; მედიცინა; თავდაცვითი მედიცინა; ჯანდაცვის ხარჯები; საყოველთაო ჯანდაცვა.

ABSTRACT

The article discusses the growth of health care costs in terms of improving the quality of medical services in Georgia. In particular, there are learnt problems that

are related to the creation of mechanisms for quality control. Increasing the quality of medical care, patient orientation and enhancing medical regulation leads to the development of “defensive medicine”, which, in turn, can be considered as one of the sources of increasing in the cost of medical care by the patient.

In Georgian medical market for a variety of medical services to users from that seen by a number of problems is one of doubt, that the doctors deliberately perform unnecessary medical examinations, to the expense of their employer additional income, which patients doctors distrust One reason may be considered.

The article shows that the unhealthy service provided by health care providers for the introduction of the universal healthcare system, the development of innovative systems in health care and the strengthening of the patient's role as one of the active healthcare providers is not the only financial institution's of financial interests. In the modern world, Healthcare systems based on the widely-tested and widely accepted patient are themselves a source of excessive medical care.

keyword: healthcare; medicine; defensive medicine; healthcare cost; universal healthcare.

* * * *

თანამედროვე პირობებში ჯანდაცვის სფეროში პაციენტზე ორიენტირებული ჯანდაცვის სისტემის შექმნა არის განვითარებადი ქვეყნების მთავარი გამოწვევა. აღნიშნული მიზნის მიღწევა შეუძლებელია სამედიცინო მომსახურების ხარისხის მნიშვნელოვანი გაუმჯობესების და ჯანდაცვის ხარჯების ზრდის გარეშე. აქედან გამომდინარე, ჯანდაცვის ხარჯების პერმანენტული და სწრაფი ზრდა თანამედროვე განვითარებული თუ განვითარებადი ქვეყნების ერთ-ერთ უმთავრეს პრობლემას წარმოადგენს. თანამედროვე განვითარებული ჯანდაცვის სისტემების შემადგენელი სუბიექტების მცდელობები მიმართულია ოპტიმალური დანახარჯებით განევით მოხდეს სამედიცინო მომსახურების ხარისხის გეგმაზომიერი განვითარება და მასზე ხელმისაწვდომობის ზრდა. აქედან გამომდინარე, ჯანდაცვაში ხარისხის ზრდა-შენარჩუნება საჭიროებს მუდმივ კონტროლს სამედიცინო რეგულაციებით, ლიცენზირების და აკრედიტაციის სისტემების შემოღებით და დახვეწით. შესაბამისად, ჯანდაცვის მომსახურების ხარისხის

ზრდა მნიშვნელოვანწილად დამოკიდებულია ჯანდაცვის სფეროში რესურსების მობილიზაციასთან და ჯანდაცვის სისტემის ხარჯების გადიდებასთან. ამასთანავე განსაკუთრებით იზრდება ექიმების პასუხისმგებლობა განეული მომსახურების მართლზომიერების და სამედიცინო შეცდომების კონტროლის კუთხით.

კვლევების შედეგად იკვეთება [1], და ასევე სამეცნიერო თუ დაინტერესებული მხარეების (პაციენტები, პაციენტთა ადვოკატორების ჯგუფები) მიერ ხშირია საუბრები [2] იმის შესახებ, რომ საქართველოში პაციენტების მკურნალობა ხდება არა მხოლოდ სამედიცინო მოსაზრებებზე დაყრდნობით, არამედ ბენეფიციარათათვის ზედმეტი, არასაჭირო სამედიცინო მომსახურების გაწევის, სამედიცინო ხარჯების გადიდების და ამით კერძო სამედიცინო დაწესებულებისთვის მოგების გაზრდის მიზნით. ამგვარი შეხედულება, გარკვეული თვალსაზრისით, შესაძლოა შეიცავდეს სიმართლის ელემენტებს. აღნიშნული მოსაზრებები განსაკუთრებით გაძლიერებულია საყოველთაო ჯანდაცვის სისტემის დანერგვის შემდეგ. საყოველთაო ჯანდაცვის პროგრამაში ჩართული ის პაციენტი, რომელსაც სამედიცინო დანახარჯებს სახელმწიფო უნაზღაურებს [3], ნაკლებადაა დაინტერესებული მკურნალობაზე გახარჯული თანხების სიდიდით. შესაბამისად, პაციენტის როგორც ფინანსური თვალსაზრისით ნაკლებად დაინტერესებული მხარის პირადი ინტერესიც შეიძლება იყოს თუნდაც სამედიცინო თვალსაზრისით იმ მომენტისთვის არარელევანტური სამედიცინო რისკისგან დაზღვევა და „ზედმეტი“ გამოკვლევის ჩატარება. თუმცა ქართულ რეალობაში არ ხდება ამ კუთხით ხარჯების ზრდის სხვა, განსხვავებული მიზეზის გამოკვეთა, რაც დაკავშირებულია ეგრეთწოდებული „თავდაცვითი მედიცინის“ პრინციპების განვითარებასთან ქართულ ჯანდაცვის სისტემაში. პაციენტზე ორიენტირებული ჯანდაცვის სისტემის აგების კვალდაკვალ ხდება სამედიცინო მომსახურების დროს არსებული ტექნიკური თუ ფინანსური პასუხისმგებლობების პროვაიდერებზე გადატანა, რაც შესაბამისად ასტიმულირებს ექიმის მიერ სამედიცინო საქმიანობის განხორციელებისას ზედმეტი პასუხისმგებლობის წარმოშობას და ის გამოიხატება სამედიცინო მომსახურების მიმწოდებლის მიერ „თავდაცვითი მედიცინის“ განხორციელებით. „თავდაცვითი მედიცინა“ არის სამედიცინო დიაგნოსტიკური ან თერაპიული პრაქტიკის სახეობა, როდესაც განხორციელებული ქმედებები არ ემსახურება პაციენტის ჯანმრთელობის ინტერესებს, არამედ გამოწვეულია სამედიცინო პერსონალის შესაძლო სამსახურობრივი გულგრილობის ან სხვა სამართლებრივი დევნის შიშით [4]. მიუხედავად იმისა, რომ მისი გამოყენებით ექიმი ცდი-

ლობს მინიმუმამდე შეამციროს საკუთარი შეცდომის რისკი. ამით ზარალდება პაციენტის ან პაციენტის დამზღვევის ფინანსური ინტერესი, რაც ჯანდაცვის სისტემაში ზედმეტი ხარჯების წყარო ხდება.

აშშ-ში [5], იტალიაში [6] და სხვა განვითარებულ ქვეყნებში „თავდაცვითი მედიცინა“ პაციენტებისათვის სამედიცინო მომსახურების ხარჯების ზრდის მნიშვნელოვანი ფაქტორია სარგებლის მიღების გარეშე და ამ მიმართულებით აქტიური სამეცნიერო კვლევები მიმდინარეობს. ზოგიერთი მოსაზრებით [7] აშშ - ში „თავდაცვითი მედიცინა“ ხარჯების ზრდის ერთ-ერთ მთავარ წყაროდაც სახელდება. შეხედულებები იმის შესახებ, რომ თითქმის სამედიცინო დაწესებულების მფლობელების ფინანსური დაინტერესების გამო ექიმი ხელოვნურად ზრდიან ხარჯებს. რიგ შემთხვევებში მცდარია, ვინაიდან ექიმს გაზრდილი პასუხისმგებლობის ფონზე აქვს პირადი ინტერესი მიმართოს „თავდაცვით მედიცინას“ და ამით უზრუნველყოს საკუთარი სამსახურობრივი უსაფრთხოება. აღნიშვნის ღირსია ის დეტალიც, რომ „თავდაცვითი მედიცინა“ ხელს უშლის ექიმის პროფესიული პასუხისმგებლობის დაზღვევის განვითარებასაც ქვეყანაში. „თავდაცვითი მედიცინის“ ფართოდ გავრცელების მიზეზი შესაძლოა სამედიცინო საქმიანობაზე „ზედმეტი“, არამართლზომიერი კონტროლის შედეგიც იყოს. თუკი მარეგულირებელი და სადამსჯელო ორგანოები ახორციელებენ გაძლიერებულ რეგულირებას და კონტროლს ექიმის პროფესიული საქმიანობაზე, ეს შეიძლება გახდეს გარკვეული წნეხის მიზეზი, რაც ექიმს აიძულებს მიმართოს „თავდაცვით მედიცინას“.

აღნიშნული პრობლემის პრევენციისათვის, არამართლზომიერი ხარჯების თავიდან აცილების მიზნით საჭირო მექანიზმთა შორის აუცილებელია შეიქმნას ზუსტი, კონკრეტული, მიზანზე მორგებული გაიდლაინების და პროტოკოლების სისტემა. სამედიცინო მომსახურების მიმწოდებლისთვის ცხადი და ნათელი უნდა იყოს იმ ღონისძიებათა ჩამონათვალი რისი განხორციელებაც აუცილებელი იქნება გარკვეული ტიპის სამედიცინო მომსახურების გაწევისას. იმ წანამძღვრების არსებობისას, რასაც უზრუნველყოფს ზუსტად განერილი გაიდლაინები და პროტოკოლები ექიმი შეძლებს გარკვეულწილად იმ საფრთხის განეიტრალებას, რაც მას აიძულებს მკურნალობის პროცესში ჩაატაროს ზედმეტი, პაციენტისთვის არასაჭირო გამოკვლევები.

სამედიცინო რეგულაციების განვითარება, საყოველთაო ჯანდაცვის სისტემის დახვეწა და პაციენტების ინფორმირებულობის ზრდა, რომელიც სავარაუდოდ მომავალში უფრო გაიზრდება და დაიხვეწება, საქართველოს ჯანდაცვის ბაზარზე „თავდაცვითი მედიცინის“ პრობლემას კიდევ უფრო

გააღრმავებს. შესაბამისად, აუცილებელია პრევენციული ღონისძიებების დროული გატარება და ამით შესაძლო ნეგატიური შედეგების გარკვეულწილად შემცირება.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. საერთაშორისო გამჭვირვალობა საქართველო - საქართველოს ჰოსპიტალური სექტორი 2012. გვ. 5.
2. ზვიად ვეკუა - ჯანდაცვაში არსებული რისკების პრევენციის მოდელები, დისერტაცია, 2018. გვ. 57-62.
3. სოციალური მომსახურების სააგენტოს ვებ-გვერდი, მის: http://ssa.gov.ge/index.php?lang_id=GEO&sec_id=803

4. გიორგი გეგელაშვილი - თავდაცვით მედიცინა. <http://www.pain.org.ge/managment/error/selfdefense/>

5. J. William Thomas, Erika C. Ziller, Deborah A. Thayer MBA - The Cost of Defensive Medicine in the United States, Health affairs, 09/2010. pg. 1583.

6. Panella M, Rinaldi C, Leigheb F, Knesse S.- Prevalence and costs of defensive medicine: a national survey of Italian physicians. J. health serv.res.policy. 2017. 22(4).

7. Sanjay Saint, MD, MPH , Valerie M. Vaughn MD, MSc, Vineet Chopra- Perception of Resources Spent on Defensive Medicine and History of Being Sued Among Hospitalists: Results from a National Survey, J. Hosp. Med. 2018 January;13(1):26-29